

IN PERSPECTIEF De mensfiguur in textielkunst

Sinds eeuwen is de menselijke vorm onderwerp van beeldende kunst en vaak in verband met textiel. Een vroeg voorbeeld is het tapijt van Bayeux, een geborduurde documentaire van de veldslag bij Hastings in 1066 (zie afb. 1). Maar de menselijke vorm hoeft als kunstobject geen herkenbare gelijkenis te hebben in vorm of dimensie. In dit artikel worden kunstenaars besproken die beeldende kunstobjecten in textiel hebben gemaakt met de menselijke vorm als uitgangspunt.

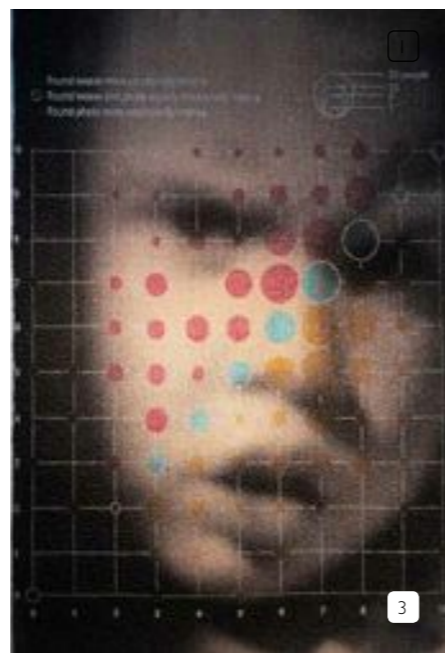
1

Louise Bourgeois

In de twintigste eeuw is Louise Bourgeois (1911-2010) zonder twijfel de kunstenaar die het meest heeft bijgedragen aan het zichtbaar maken van textiel materiaal en technieken in de beeldende kunst. Haar persoonlijke relatie met textiel begon in haar jeugd toen zij meehielp in het familiebedrijf, een restauratieatelier voor wandkleden. Borduren en verstellen waren voor haar op een symbolische wijze gelijk aan het repareren van menselijke relaties. Pas laat in haar loopbaan, vanaf haar 79e, gebruikte zij hoofdzakelijk textiel in haar beelden. Zij maakte installaties van oude kleren, levensgrote sculpturen en krachtige, vreemde menselijke hoofden uit aan elkaar gestikte tapijstof. De onbeholpen, grote steken hebben niets gemeen met ambachtelijk kunnen maar brengen heftige gevoelens tot uitdrukking. Bourgeois' thema's waren de vrouwelijke seksualiteit en de ondergeschikte rol van de vrouw.

Lia Cook

Lia Cook heeft in haar lange loopbaan als beeldend kunstenaar de traditie van het weven van de menselijke figuur baanbrekend verruimd. Zij begon net als Louise Bourgeois met abstract werk en is pas later in haar carrière overgegaan tot het afbeelden van de mens. Als weefster gebruikt zij ambachtelijke weeftechnieken en weefbindingen als belangrijk vormgevingselement. Zij werkt op een computergestuurd Jacquard weefgetouw. Op afstand gezien zijn de grote wandkleden zeer levendige zwart-witjeugdfoto's van haarzelf. Van dichtbij geeft de weeftechniek een fascinerende diepte en rijke schakering aan kleurtönen en structuur. Het werk *Bathsheba* uit 1995 is een van de eerste in een reeks waarin de menselijke figuur is afgebeeld (zie afb. 2). Hier zie je de benen van een vrouw met weelderig textiel eromheen geplooid, vastgehouden door twee handen en in een verleidelijke pose. Textiel als metafoor voor

3

het ontrafelen van het menselijke verlangen. De laatste jaren is Cooks thema de invloed van visuele informatie op het brein. Zij werkt heel specifiek met de documentatie van neuronale impulsen die het bekijken van haar werk in het brein van de kijker veroorzaakt. Haar meest recente werk zijn foto's gecombineerd met de artistieke weergave van hersenscans (zie afb. 3).

Lenore Tawney

Lenore Tawney (1907-2007) heeft de geweven sculptuur bevrijd van de technische restricties van het weefgetouw. *The King I en The Queen* zijn pure abstracties van de menselijke figuur (zie afb. 4 en 5). Haar werk was recent weer te zien op een tentoonstelling in het Museum of Art and Design in New York met als thema: 'Baanbrekers: vrouwen in kunst, ambacht en design'.

1. Een scène uit het tapijt van Bayeux, een borduurwerk van 70 meter lang en 50 cm hoog. Het tapijt is vernoemd naar de Franse stad Bayeux en is vermoedelijk in 1068 vervaardigd.

2. Lia Cook, *Point of Touch Bathsheba*, 1995, linnen, rayon, olieverf, geweven, 116 x 130 cm (collectie Oakland Museum of California, VS).

3. Lia Cook, *Data Dots Emotional Intensity*, 2015, 195 x 121 cm.

4. Lenore Tawney, *The King I*, 1962, linnen, 375 x 78 cm (foto: George Erml; courtesy: Lenore G. Tawney Foundation).

5. Lenore Tawney, *The Queen*, 1962, linnen, 406 x 76 cm (foto: George Erml; courtesy: Lenore G. Tawney Foundation).

4

5

2

6

selijk vormgegeven als collages van gescheurde en geknipte, verbleekte jeansstof. Zijn werk was te zien bij de Rijswijk Textiel Biënnale in 2013.

Clarina Bezzola

Tot en met 20 september 2015 is in het TextielMuseum de tentoonstelling 'Under the skin' te zien. Er zijn sculpturen, installaties en films van 25 kunstenaars uit verschillende landen. Het gaat over kwetsbaarheid, pijn, bescherming en het leven zelf. In de film *Inside-out* is Clarina Bezzola gekleed in een over-sized overall die haar elke beweging moeilijk maakt (zie afb. 7). Is kleding hier de metafoor voor het obesitasprobleem of voor het keurslijf van vrouwen vanuit kritisch-feministische invalshoek?

Maartje Korstanje

Maartje Korstanje heeft voor de collectie van het TextielMuseum werk in opdracht gemaakt. Haar sculptuur is nauwelijks meer als een menselijke vorm te herkennen (zie afb. 8). Een karkas ligt opengereten op een houten steunconstructie en geeft zicht op de intrigerende ingewanden. Korstanje heeft illustraties en beelden van ziekmakende virussen, bacteriën en kankercellen omgezet in borduursels die het buiten- en binnenoppervlak van het wezen bedekken. Zij deelt daarmee de interesse van veel beeldende kunstenaars voor beelden uit de wetenschap. Zij gaat in het verbeelden van de menselijke vorm als het ware microscopisch te werk en laat zien wat onder de huid zit.

Grayson Perry

Het op computergestuurde getouwen geweven wandkleed van Grayson Perry heeft zeker verwantschap met het eerder genoemde

8

Magdalena Abakanowicz

Een van de Europese grensverleggende kunstenaressen is de Poolse Magdalena Abakanowicz. Zij nam in 1980 deel aan de biënnale in Venetië met een installatie van maar liefst achthonderd textiele objecten, het werk *Embryologie*. Haar installaties bestaan altijd uit grote groepen van mensfiguren. Aanvankelijk maakte zij deze 'heerscharen' uit geweven lapen of uit aan elkaar genaaide grove jute lapen. Tegenwoordig wordt haar werk in de openbare ruimte in beton of brons uitgevoerd.

Jim Arendt

Jim Arendt gebruikt spijkerstof voor zijn rauwe portretten van hard werkende Amerikaanse arbeiders. De realistische portretten laten mensen zien die alle illusies op een betere toekomst kwijt zijn geraakt (zie afb. 6). De ontmaskerde American Dream is heel toepas-

6. Jim Arendt, *Yvette&Ainsly*, 2010, gesneden jeansstof, 152,4 x 76 cm (foto: Jim Arendt).

7. Clarina Bezzola, *Inside-Out*, 2008, life performance gefilmd in Kunsthalle Wenen, editor Martin Puz en Clarina Pezzola, 33:59 min (foto: David Byn).

8. Maartje Korstanje, *Zonder titel*, 2014, karton, polyester, lijm, katoen, viscose, metaal, machinaal geborduurd in het TextielLab, 220 x 130 x 195 cm (foto: Josefina Eikenaar/TM).

9. Grayson Perry, *Map of truths and beliefs*, 2011, wol, katoen, jaquardgeweven, 200 x 470 cm (foto: Grayson Perry en Victoria Miro).

7

wandkleed van Bayeux. De ontwerpen zijn met de hand getekende folkloristisch aandoende figuren en symbolen met referenties naar moderne veldslagen (zie afb. 9).

Innovatieve technieken

Aan deze opsomming van beeldende textiele kunst met de menselijke figuur als onderwerp kunnen veel beroemde namen worden toegevoegd. Terugkijkend valt op hoe vanaf het begin van de twintigste eeuw beeldende kunstenaars in toenemende mate textiel opnemen in hun oeuvre en werkmethodes. De comeback van

textielmateriaal en textiele technieken wordt momenteel ondersteund door innovatieve technieken zoals laser-cutting en computergestuurde machines met slimme en gebruiksvriendelijke software.

Er lijkt een groter aanbod te zijn aan tweedimensionale representaties in de vorm van textiele wandkleden. Dit wordt vergemakkelijkt door het omzetten van digitaal beeldmateriaal naar eveneens computergestuurde brei-, weef- en borduurmachines.

Tekst: Monika Auch

9